

Το προφίλ των ηγετών ανά τον κόσμο: έχουν οι λαοί τους ηγέτες που τους αξίζουν;

1. Εισαγωγή

Από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα ο προσδιορισμός του ιδανικού ηγέτη έχει απασχολήσει μεγάλους πολιτικούς φιλοσόφους, όπως ο Αριστοτέλης, ο Πλάτωνας και ο Niccolò Machiavelli. Ποια είναι όμως τα χαρακτηριστικά που καθιστούν έναν ηγέτη ικανό; Αυτό το σύνθετο ερώτημα θα απαντηθεί με την παρουσίαση των προφίλ ορισμένων σύγχρονων ηγετών.

Τα κριτήρια επιλογής τους αφορούν τόσο τη σημασία της χώρας της οποίας ηγούνται, όσο και τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των ίδιων των ηγετών. Οι αποφάσεις και οι δηλώσεις τους δημιουργούν ένα διαφορετικό πολιτικό πλαίσιο από αυτό που επικρατούσε στις προηγούμενες δεκαετίες και προσελκύουν την προσοχή της κοινής γνώμης, άλλοτε με θετικό και άλλοτε με αρνητικό τρόπο.

2. Σκιαγράφηση ορισμένων σύγχρονων ηγετικών μορφών

Ένας από τους πιο αμφιλεγόμενους ηγέτες είναι ο Donald Trump, Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (Η.Π.Α.). Η συζήτηση γύρω από το πρόσωπό του οφείλεται στην πολιτική και τις δηλώσεις του, οι οποίες απέχουν αισθητά από αυτές των προκατόχων του. Ένας τομέας στον οποίο διαφοροποιείται είναι η εξωτερική πολιτική, καθώς προσπαθεί να υποβαθμίσει το ρόλο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.), αναδεικνύοντας τις Η.Π.Α. ως μια ανεξάρτητη, κυρίαρχη δύναμη (Curran, 2018)¹. Τον ίδιο στόχο θέτει και στην οικονομία, δημιουργώντας τις κατάλληλες συνθήκες για προσέλκυση επενδύσεων στη χώρα του και για την ηγεμονία των Η.Π.Α. στο παγκόσμιο εμπόριο (Paulson, 2017)². Αυτό επιδιώκεται με την επιβολή δασμών στα εισαγόμενα προϊόντα, μεταξύ των οποίων και αυτά από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), και την καθιέρωση ευνοϊκής φορολογίας για τους Αμερικανούς πολίτες. Συνεπώς, ο κεντρικός άξονας της πολιτικής του είναι η προάσπιση των εθνικών συμφερόντων (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2018)³.

Οι επιδιώξεις του Προέδρου Trump εκφράζονται μέσα από μια ασυνήθιστη ρητορική. Συχνά, στοχοποιεί κοινωνικές ομάδες και άλλους ηγέτες για να αναδείξει τις προσωπικές του ικανότητες, ενώ προβαίνει σε ανταγωνιστικές δηλώσεις για να πείσει το έθνος του ότι το υπερασπίζεται. (De Bruijn, χ.χ.)⁴. Εντούτοις, οι αντισυμβατικές δηλώσεις του ακολουθούν την πρακτική του εντυπωσιασμού, χωρίς να ανταποκρίνονται πλήρως στην πραγματικότητα. Οι πράξεις του είναι πιο μετριοπαθείς από τις δηλώσεις του, καθώς περιορίζεται από ένα αυστηρό θεσμικό και πολιτικό πλαίσιο (Cohen, 2019)⁵. Για το λόγο αυτό, άλλωστε, η προεδρία Trump δεν έχει αποδειχθεί τόσο καταστροφική, όσο προβλεπόταν κατά την εκλογή του.

---

¹ Curran, J. (2018). "Americanism, not globalism": President Trump and the American mission. Lowy institute, σελ. 1, 3.

² Paulson, J. (2017). Trump and the Economy. How to Jump-Start Growth. Foreign Affairs, 96(2), σελ. 8-11.

³ Διατλαντικές σχέσεις: ΗΠΑ και Καναδάς. (2018). Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, σελ. 2-3.

⁴ De Bruijn, H. (χ.χ.). Donalds Trump's rhetoric: an analysis of his frames. Delft University of Technology The Netherlands.

⁵ Cohen, E. A. (2019, Ιανουάριος/Φεβρουάριος). America's Long Goodbye - The real Crisis of the Trump Era. Foreign Affairs 98, σελ. 138.

Ο Vladimir Putin, Πρόεδρος της Ρωσικής Ομοσπονδίας, υιοθετεί στον πολιτικό του λόγο μια αντιδυτική χροιά. Ενδεικτικά, τον Αύγουστο του 2014, ο Πρόεδρος Putin υπέγραψε διάταγμα επιβολής οικονομικού αποκλεισμού σε αγροτικά προϊόντα της Δύσης. Αυτός ο αποκλεισμός, που διαρκεί μέχρι και σήμερα, είχε σαν αποτέλεσμα, μεταξύ άλλων, την ενίσχυση της εγχώριας αγροτικής οικονομίας. Αυτή η αποστροφή αναζωπύρωσε τις σχέσεις της Ρωσίας με ορισμένες πρώην σοβιετικές δημοκρατίες και επανέφερε τη χώρα σε θέση ισχύος στην ευρασιατική ζώνη, εκφράζοντας μια ιμπεριαλιστική πτυχή της ηγεσίας του (Schenkkan, 2014)⁶.

Επιπλέον, στο ζήτημα της Κριμαίας, βασικός στόχος αποτελεί η συγκράτηση της Ουκρανίας εντός της ρωσικής σφαίρας επιρροής, απεμπολώντας δυτικά πρότυπα. Δεν αποζητά μακροχρόνια εμπλοκή λόγω του συνεπαγομένου πολιτικοοικονομικού κόστους, για αυτό και δηλώνει ότι οι εγκατεστημένες εκεί ρωσικές δυνάμεις δεν αποτελούν μέρος συμβατικής στρατιωτικής επιχείρησης. Παράλληλα, αν και χρησιμοποιεί μανιχαϊκό λόγο απέναντι στη Δύση, θεωρεί ότι η λύση θα προέλθει από αυτήν και όχι από τον Ουκρανό ομόλογό του (Meister, 2014)⁷.

Ένας άλλος βασικός πυλώνας της πολιτικής του αποτελεί το αντι-ομοφυλοφιλικό κίνημα, που πηγάζει από τις δικές του προσωπικές αντιλήψεις. Ο σχετικός νόμος εμφορείται από την ιδέα ότι η ομοφυλοφιλία θέτει το κράτος σε κίνδυνο, επιβάλλεται η θέληση της μειονότητας επί της πλειοψηφίας και ο μοντερνισμός της Δύσης έχει αποτύχει (Persson, 2014)⁸.

Ο έβδομος και ισόβιος πια Πρόεδρος της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας (Λ.Δ.Κ.), Χι Jinping, εμπνευσμένος από τα σοσιαλιστικά ιδεώδη, οραματίζεται την ανασυγκρότηση του κινεζικού κράτους, την επίτευξη πολιτικής ενότητας, αλλά και επιρροής στο εξωτερικό. Η Κίνα, παρά την οικονομική της δύναμη, δεν είχε καταφέρει μέχρι και τον προκάτοχό του να επιβληθεί πολιτικά και να διεκδικήσει τη θέση της στη διεθνή σκηνή (Economy, 2014)⁹. Ο γιος του βετεράνου κομμουνιστή Χι Zhongxun, με την αποφασιστικότητά του και τη συγκέντρωση εξουσιών στο πρόσωπό του, αντιμετώπισε τα προβλήματα διαφθοράς και έλλειψης σταθερής ιδεολογίας που έπλητταν το κόμμα του. Ο ίδιος προέβη σε σημαντικές μεταρρυθμίσεις αναφορικά με τον στρατό, το εμπόριο, τη βελτίωση των υπαρχόντων θεσμών, τη δημιουργία νέων, και την ανάπτυξη διεθνών σχέσεων (Bader, 2016)¹⁰.

Η αβεβαιότητα, ωστόσο, περί της επιτυχίας ή μη των μεταρρυθμίσεων αυτών και η έντονη προσπάθεια επιβολής του διεθνώς, υπονόμισαν το έργο του και προκάλεσαν μεγάλο κύμα δυσαρέσκειας στο εσωτερικό. Προκειμένου να κατευνάσει αυτήν την αντίδραση, προχώρησε στη λήψη περιοριστικών μέτρων επιβάλλοντας λογοκρισία, σε μια προσπάθεια εξάλειψης των αντιπάλων πολιτικών φωνών και ενίσχυσης της ιδεολογικής ενότητας και του κομμουνισμού. Οι καταπιεστικές αυτές ενέργειες υπονόμισαν την πολιτική συνοχή και οδήγησαν σε διαμαρτυρίες. Βέβαια, αναμφισβήτητη παραμένει η αποτελεσματικότητά του στην καταπολέμηση της διαφθοράς και τη βελτίωση του κοινωνικού κράτους. Όπως είχε πει

---

⁶ Schenkkan, N. (2014). Band of Outsiders: How Sanctions Will Strengthen Putin's Regional Clout. Foreign Affairs. Διαθέσιμο [εδώ](#). [Ανακτήθηκε 28 Μαρ. 2019].

⁷ Meister, S. (2014). Getting Putin Right, Why the Ukraine Crisis is a Russia Crisis. DGAPstandpunkt, σελ. 2-3. Διαθέσιμο [εδώ](#). [Ανακτήθηκε 28 Μαρ. 2019].

⁸ Persson, E. (2014). Banning "Homosexual Propaganda": Belonging and Visibility in Contemporary Russian Media. *Sexuality & Culture*, 19(2), σελ. 270-271. Διαθέσιμο [εδώ](#). [Ανακτήθηκε 28 Μαρ. 2019].

⁹ Economy, E. (2014). China's Imperial President. Council of Foreign Relations. Διαθέσιμο [εδώ](#). [Ανακτήθηκε 29 Μαρ. 2019].

¹⁰ Bader, J. (2016). How Xi Jinping sees the world... and why. 2η έκδ. Washington: Brookings, σελ. 5-8. Διαθέσιμο [εδώ](#). [Ανακτήθηκε 29 Μαρ. 2019].

χαρακτηριστικά και ο Πρόεδρος Obama: «είναι ο πιο δυνατός ηγέτης της σύγχρονης Κίνας από την εποχή του Mao Zedong» (Brown, 2017)¹¹.

Ύστερα από 14 χρόνια στην Καγκελαρία της Γερμανίας, η Angela Merkel αναδεικνύεται ως η αδιαφιλονίκητη ηγέτιδα της Ευρώπης. Άλλωστε, ηγείται της μεγαλύτερης οικονομίας σε αυτήν. Ενώ κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης οι περισσότεροι Ευρωπαίοι ηγέτες εξαντλήθηκαν, η Merkel «επιβίωσε» λόγω της σταθερότητάς της (Crawford, Czuczka, 2013)¹². Είναι μεθοδική, ρεαλιστική και φαίνεται να έχει πάντα τον έλεγχο. Οι αξίες της, όπως η ανθρωπιά και η ανεκτικότητα, απομακρύνουν τη Γερμανία από το εθνικιστικό παρελθόν της. Η στάση της στην ευρωπαϊκή προσφυγική κρίση του 2015 το επιβεβαιώνει.

Βέβαια, η Καγκελάρια Merkel εμφανίζεται ορισμένες φορές αδιάλλακτη, όπως στην περίπτωση των διαπραγματεύσεων για την επιβολή δραστικών μέτρων λιτότητας στην Ελλάδα. Αλλά η σταθερότητα, η συνέχεια και η ασφάλεια που εμπνέει στο γερμανικό λαό έχει για αυτούς τεράστια σημασία (Mounk, 2019)¹³. Η Γερμανία ευημερεί σε ένα περιβάλλον ανασφάλειας και ανατροπών και αυτό συνεπάγεται όλο και μικρότερη διάθεση για πειραματισμούς. Ωστόσο, η δημοτικότητά της έχει υποστεί σημαντικό πλήγμα, κυρίως εξαιτίας του τρόπου με τον οποίο διαχειρίστηκε το προσφυγικό, διχάζοντας τους Γερμανούς πολίτες. Τέλος, αν και δεν αποτελεί πολιτικό επίτευγμα, η ίδια η παρουσία της ως γυναίκα, προτεστάντης, άτεκνη, προερχόμενη από την ανατολική Γερμανία, στα ηνία της Χριστιανοδημοκρατικής Ένωσης, ένα κατά κύριο λόγο καθολικό κόμμα με τις ρίζες του στη δυτική Γερμανία, κατέρριψε στερεότυπα της γερμανικής κοινωνίας.

Ο Τούρκος Πρόεδρος Recep Tayyip Erdoğan, ένας πολιτικός προσηλωμένος στην παράδοση, κατάφερε να μετατρέψει το μέχρι πρότινος κοσμικό κράτος της Τουρκίας σε θεοκρατικό, ενοποιώντας παράλληλα το λαό υπό την εξουσία του, με όπλο το Ισλάμ (Cagartay, 2017)¹⁴. Η ικανότητά του να εκμεταλλεύεται γεγονότα υπέρ του, παρά τη διπλωματική του ακαμψία, του έχει επιτρέψει να ασκεί μια άκρως προσωποπαγή πολιτική. Απόρροιά της είναι και η καταπάτηση βασικών ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων, όπως συμβαίνει με τις στοχευμένες διώξεις των πολιτικών του αντιπάλων (Barkey, 2019)¹⁵.

Παρόλο που η οικονομία της χώρας τα τελευταία χρόνια έχει σημειώσει αυξημένη πρόοδο, το βιοτικό επίπεδο του λαού δεν ακολουθεί την ίδια ανοδική πορεία, ιδίως όσον αφορά θέματα όπως η εθνική μειονότητα των Κούρδων και η ισότητα των φύλων (OECD, 2018)¹⁶. Η υπέρμετρη φιλοδοξία του τροφοδοτεί τις συχνές επιδείξεις δύναμης και στρατιωτικής υπεροχής και τον καθιστά πολεμοχαρή. Έτσι, γίνεται ένας ακόμη παράγοντας αποσταθεροποίησης στην περιοχή της Μέσης Ανατολής (Cagartay, 2017)¹⁷. Αναμφισβήτητα, η ροπή του προς το λαϊκισμό αναμοχλεύει το εθνικιστικό φρόνημα του τουρκικού λαού και τον καθιστά απόλυτα αφοσιωμένο σε αυτόν (Karaveli, 2016)¹⁸. Αυτή η

---

¹¹ Brown, K. (2017). The power of Xi Jinping, Asian Affairs. Routledge, σελ. 17-18. Διαθέσιμο [εδώ](#). [Ανακτήθηκε 29 Μαρ. 2019].

¹² Crawford, A. and Czuczka, T. (2013). Angela Merkel. Somerset: John Wiley & Sons.

¹³ Mounk, Y. (2019). Angela Merkel's Vision Problem. Foreign Affairs. Διαθέσιμο [εδώ](#). [Ανακτήθηκε 28 Μαρ. 2019].

¹⁴ Cagartay, S. (2017). The New Sultan: Erdogan and the Crisis of Modern Turkey. 1η έκδ. I.B.Tauris.

¹⁵ Barkey, H. (2019). The Kurdish Awakening Unity, Betrayal, and the Future of the Middle East. Foreign Affairs, 98(2), σελ. 107.

¹⁶ OECD Economic Surveys (2018). Turkey, σελ.12. Διαθέσιμο [εδώ](#). [Ανακτήθηκε 28 Μαρ. 2019].

¹⁷ Cagartay, S. (2017). The New Sultan: Erdogan and the Crisis of Modern Turkey. 1η έκδ. I.B.Tauris.

¹⁸ Karaveli, H. (2016). Erdogan's Journey: Conservatism and Authoritarianism in Turkey. Foreign Affairs, 95(6), σελ. 121-132.

αφοσίωση, σε συνδυασμό με την υπερσυγκέντρωση των εξουσιών στο πρόσωπό του, του έχουν χαρίσει το χαρακτηρισμό του «μοντέρνου σουλτάνου». Βέβαια, όλα αυτά πλήττουν ανεπανόρθωτα την εγκυρότητα του αιτήματος της Τουρκίας για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, χωρίς αισιόδοξες προβλέψεις για την ανατροπή της υφιστάμενης κατάστασης (Weber, 2018)¹⁹.

3. Προσεγγίσεις στο μοντέλο του σύγχρονου ηγέτη

Η ικανότητα και η τύχη είναι τα στοιχεία που χρειάζεται ένας ηγέτης για να διατηρήσει την εξουσία του. Βασικές ικανότητες αποτελούν η προσαρμοστικότητα, η προνοητικότητα και η έμπνευση σεβασμού. Αν ο ηγέτης δεν μπορεί να κερδίσει το σεβασμό του λαού, τότε ο Machiavelli προτείνει να επιβάλλεται διά του φόβου. Από την άλλη πλευρά, η τύχη μπορεί να παρουσιαστεί με τη μορφή ενός εχθρού που θα νικηθεί, ειδάλλως ο ηγέτης θα πρέπει να επινοήσει αυτόν τον εχθρό, καθώς νικώντας τον η εικόνα του θα ενισχυθεί (Βίτσος, χ.χ.)²⁰.

Οι προαναφερθέντες ηγέτες εκδηλώνουν όντως ορισμένα μακιαβελικά χαρακτηριστικά. Για παράδειγμα, μια ηγετική μορφή που έχει επιδείξει προσαρμοστικότητα είναι ο Πρόεδρος Trump στο ζήτημα της αποπυρηνικοποίησης της Βόρειας Κορέας (Smith, McClean, 2018)²¹. Επίσης, η τύχη της Καγκελαρίου Merkel καθορίστηκε από το σύγχρονο γερμανικό λαό που δεν αποζητούσε έναν εκκεντρικό ηγέτη, αλλά έναν σταθερό χαρακτήρα. Ενδείξεις του πόθου για διατήρηση της εξουσίας παρατηρούνται στις περιπτώσεις των Προέδρων Putin και Xi Jinping: ο πρώτος με την στρατηγική επιλογή του Dimitri Medvedev ως προέδρου, για την επίτευξη της επιθυμητής συνταγματικής αναθεώρησης (Wergen, 2019)²² και ο δεύτερος χρίζοντας τον εαυτό του ισόβιο αρχηγό της Κίνας (Buckley, Myers, 2018)²³. Τέλος, ο Fethullah Gülen παρουσιάζεται από τον Erdoğan ως ο εχθρός που υποκίνησε το πραξικόπημα, το οποίο ο δεύτερος κατέστειλε (Esen, Gumuscu, 2017)²⁴.

3.1 Μέσα άσκησης ηγεσίας

Η άσκηση εξουσίας ορίζεται ως η μέθοδος με την οποία σχηματίζονται πεδία καθοδήγησης της ατομικής και συλλογικής συμπεριφοράς (Rose, Miller, 2010)²⁵. Ακολουθώντας το μοντέλο του Foucault, το ερευνητικό βάρος μετατοπίζεται από τον ορισμό στη λειτουργία. «Η άσκηση της εξουσίας εμφανίζεται ως επήρεια, δεδομένου ότι η δύναμη ορίζεται από την ικανότητά της να επηρεάζει άλλες δυνάμεις (με τις οποίες σχετίζεται) ή να επηρεάζεται από αυτές» (Foucault, 1987)²⁶. Στην πιο αγνή μορφή της, η θετική επήρεια υποδηλώνεται με την αισθητή παρουσία του ηγέτη στο προσκήνιο, ιδιαίτερα εάν το πρόσωπό του αντιμετωπίζεται

¹⁹ Weber, M. (2018). EU–Turkey relations need an honest new start. *European View*, 17(1), σελ. 52-57. Διαθέσιμο [εδώ](#).

²⁰ Βίτσος, Δ. (χ.χ.). ΝΙΚΟΛΟ ΜΑΚΙΑΒΕΛΙ Ο ΗΓΕΜΟΝΑΣ. σελ. 8, 32, 34-35, 40. Διαθέσιμο [εδώ](#).

²¹ Smith, S. and McClean, C. (2018). Adjusting to Abrupt Diplomacy. *Comparative Connections: A Triannual E-Journal on East Asian Bilateral Relations*, 20(1), σελ. 12. Διαθέσιμο [εδώ](#).

²² Wergen, S. (2019). Return to Putin's Russia: Past Imperfect, Future Uncertain. 5η έκδ. Rowman & Littlefield, σελ. 8-9.

²³ Buckley, C. and Myers, S. (2018). China's Legislature Blesses Xi's Indefinite Rule. It Was 2,958 to 2. *Nytimes.com*. Διαθέσιμο [εδώ](#).

²⁴ Esen, B. and Gumuscu, S. (2017). Turkey: How the Coup Failed. *Journal of Democracy*, 28(1), σελ. 66-71. Διαθέσιμο [εδώ](#).

²⁵ Rose, N. and Miller, P. (2010). *Political Power beyond the State: Problematics of Government*. Εκδόσεις Farnham [κ.λπ.]: Ashgate, σελ. 173-205.

²⁶ Foucault M., (1987). *Εξουσία, Γνώση και Ηθική*, μτφ. Ζήσης Σαρίκας, Ύψιλον/βιβλία, Αθήνα.

ως αυθεντία, ενώ στην αποθετική μορφή της ταυτίζεται με τη χειραγώγησή του από εξωτερικά συμφέροντα.

Υπό ένα άλλο πρίσμα, η καταπίεση που μπορεί να ασκήσει ο ηγέτης αποτελεί έκφραση του στοιχείου της κυριαρχίας μέσα στο πλαίσιο της προσωπολατρίας. Ο Ρώσος Πρόεδρος, συμπληρώνοντας φέτος είκοσι χρόνια στην εξουσία, είναι το πλέον αντιπροσωπευτικό παράδειγμα της φουκωικής ρήσης «εγώ, το κράτος» (Foucault, 2009)²⁷. Κομβικό ρόλο στη διατήρηση της εξουσίας διαδραματίζει, ωστόσο, η αποδοχή από το λαό. Η χρησιμοθηρική επίκληση στη θρησκεία συχνά αποτελεί το όχημα για την επίτευξη του σκοπού αυτού. Ο Πρόεδρος Erdoğan, προκειμένου να ομογενοποιήσει και να συσπειρώσει το λαό στο πρόσωπο του, κάνει συχνές αναφορές στο Κοράνι παρουσιάζοντας το ως ένα αδιαμφισβήτητο ιερό κείμενο (RAND, 2008)²⁸.

3.2 Η πολιτική επικοινωνία ως εργαλείο ενός ηγέτη

Ένα από τα σημαντικότερα χαρίσματα ενός ηγέτη είναι η ικανότητα επικοινωνίας με το κοινό. Ο ηγέτης χρησιμοποιεί δύο μέσα, τη ρητορική και την προπαγάνδα. Με εργαλείο τη ρητορική, προσπαθεί να πείσει, χρησιμοποιώντας επιχειρηματολογία και αλληλεπιδρώντας με το κοινό. Ο ίδιος, ωστόσο, έχει το θάρρος να ανακοινώσει και τις δυσάρεστες ειδήσεις. Στον αντίποδα, η προπαγάνδα στοχεύει να κατευθύνει τις απόψεις των πολιτών, χωρίς κανένα στοιχείο διαλόγου (Romarheim, 2005)²⁹. Με τις στρατηγικές του αυτές, πέραν από τη δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων, επιτυγχάνει την πρόκληση θετικών αντιδράσεων για τις προτάσεις τους. Έτσι, γίνεται αντιληπτό ότι η πολιτική επικοινωνία συνδέεται με τη συναισθηματική νοημοσύνη (Goleman, 1998)³⁰. Άλλωστε, όπως έλεγε και ο Αριστοτέλης, ένας μεγάλος ηγέτης προσεγγίζει τα συναισθήματα, τις αξίες και το ήθος των πολιτών (Blagg, Young, 2001)³¹.

Το βασικότερο εργαλείο που χρησιμοποιείται στη σημερινή εποχή για να προωθήσει ο ηγέτης τις ιδέες του είναι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.). Αφενός, επιδιώκει να επιτύχει την κυριαρχία στο χώρο της ενημέρωσης και αφετέρου τον έλεγχο των πληροφοριών που τον αφορούν (Sheafer, 2001)³². Βέβαια, δεν διαθέτουν όλοι οι ηγέτες την ίδια ικανότητα χειρισμού των Μ.Μ.Ε., αλλά και του λόγου, τον οποίο ορισμένοι αποκτούν με την εμπειρία χρόνων. Η αποδυνάμωση του Προέδρου Bush απέναντι στο εκλογικό σώμα αποδεικνύει την αξία της ρητορικής (Greenstein, 2000)³³. Επομένως, δεν είναι αξιοπερίεργο που ο Trump έχει καταφέρει να είναι δημοφιλής λόγω του τρόπου έκφρασής του.

3.3 Η διάκριση των ηγετών με βάση τη δράση τους

---

²⁷ Foucault Michel, (2009). Security, Territory, Population-Lectures at the Collège de France (1977-1978), trans. Graham Burchell, Pallgrave Macmillan, UK.

²⁸ RAND (2008). The Rise of Political Islam in Turkey. Rand Corporation, σελ. 42-43, 53-56, 93. Διαθέσιμο [εδώ](#). [Ανακτήθηκε 29 Μαρ. 2019].

²⁹ Romarheim, A. (2005). Definitions of strategic political communication. Norwegian Institute of International Affairs, σελ. 5.

³⁰ Goleman, D. (1998). What makes a leader?. Harvard Business Review, σελ. 9.

³¹ Blagg D., Young S. (2001). What Makes a Good Leader?. Harvard Business School. Διαθέσιμο [εδώ](#). [Ανακτήθηκε 29 Μαρ. 2019].

³² Sheafer, T. (2001). Charismatic Skill and Media Legitimacy. Hebrew University of Jerusalem, σελ. 712.

³³ Greenstein, F. (2000). The Qualities of Effective Presidents: An Overview from FDR to Bill Clinton. Princeton University, σελ. 180.

Σημαντικό σε αυτό το σημείο είναι να γίνει η διάκριση μεταξύ του ηγέτη που συμπλέει με τα γεγονότα (eventful) και εκείνου που τα δημιουργεί (event-making). Πιο συγκεκριμένα, ο eventful ηγέτης είναι έρμαιο της περιρρέουσας κατάστασης. Ο event-making ηγέτης, από την άλλη, είναι αυτός του οποίου το έργο είναι άμεση συνέπεια θέλησης και χαρακτήρα (Hook, 2013)³⁴. Αυτός, δηλαδή, ο οποίος επηρεάζει τη ροή των γεγονότων και ξεφεύγει από το δεδομένο πολιτικό πλαίσιο.

Ανέκαθεν υπήρχε η σύνδεση μεταξύ λήψης πρωτοβουλιών και ηγεσίας. Σύμφωνα με τους S. Kirkpatrick και A. Locke, ανάμεσα στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ηγετών συγκαταλέγεται και η συνεχής ανάγκη τους να αμφισβητούν το status quo, να ξεφεύγουν από την πεπατημένη (Kirkpatrick, Locke, 1991)³⁵. Σκοπός αυτής της έμφυτης τάσης τους είναι η ανάγκη τους να μεταμορφώσουν τον κόσμο, να τον δημιουργήσουν κατ'εικόνα και καθ'ομοίωση του οράματός τους (Zaleznik, 2004)³⁶. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτού του προτύπου, αποτελούν οι Πρόεδροι Erdoğan και Putin, πολιτικοί, οι οποίοι κατόρθωσαν μέσα σε λίγα μόλις χρόνια να αλλάξουν ριζικά τη φυσιογνωμία των χωρών τους, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, και να αναδείξουν τις μέχρι πρότινος αποδυναμωμένες οικονομίες τους σε υπολογίσιμες δυνάμεις (Ross, 2004)³⁷.

3.4 Προκλήσεις και εμπόδια

Κάθε ηγέτης καλείται να έρθει αντιμέτωπος με μια ευρεία γκάμα προκλήσεων, όταν αναλαμβάνει την ηγεσία μιας χώρας. Συγκεκριμένα, οφείλει να εμπνέει το λαό του, ειδικά όταν αυτός αποτελείται από ετερόκλητες ομάδες ανθρώπων με διαφορετικές ανάγκες, πράγμα το οποίο επιτυγχάνει δίνοντας σε κάθε ομάδα λόγους να τον στηρίζουν (Gentry, Eckert, Stawiski, Zhao, 2016)³⁸. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο Trump, ο οποίος αναλογιζόμενος την αγανάκτηση μεγάλης μερίδας του λαού αναφορικά με το μεταναστευτικό, στήριξε, εν μέρει, τον προεκλογικό του αγώνα στην ανέγερση του τείχους στα σύνορα με το Μεξικό (Xu, 2014)³⁹.

Επιπλέον, καλείται να ανταποκριθεί στις επιταγές μιας διαρκώς μεταβαλλόμενης και ασταθούς εποχής και στις προσδοκίες του λαού που τον ανέδειξε. Δεν είναι λίγες οι φορές που για να επιτύχει τους στόχους του, αναγκάζεται να λάβει δυσάρεστες για το λαό αποφάσεις. Για να διατηρήσει, έτσι, την στήριξη του λαού και ιδίως του στρατού, ο ηγέτης, πέρα από αυστηρά μέτρα, προβαίνει και σε ορισμένες παραχωρήσεις. Η στάση του Κινέζου ηγέτη, Χί Jinqing, ο οποίος παράλληλα με τα αυστηρά μέτρα σχετικά με την ελευθερία έκφρασης, μερίμνησε για την ανάπτυξη ενός κράτους πρόνοιας, αποδεικνύει την σημασία των συμβιβασμών.

4. Συμπεράσματα

---

³⁴ Hook, S. (2013). The hero in History. Read Books Ltd.

³⁵ Kirkpatrick, S. and Locke, A. (1991). Leadership: Do Traits Matter?. Academy of Management Executive, 5, σελ. 52.

³⁶ Zaleznik, A. (2004). Managers and Leaders: Are They Different?. Harvard Business Review. Διαθέσιμο [εδώ](#). [Ανακτήθηκε 29 Μαρ. 2019].

³⁷ Ross, C. (2004). Russian politics under Putin. Manchester: Manchester University Press, σελ. 95-133, Cagaptay, S. (2017). The New Sultan: Erdogan and the Crisis of Modern Turkey. 1η έκδ., I.B.Tauris.

³⁸ Gentry, W., Eckert, R., Stawiski, S. and Zhao, S. (2016). The Challenges Leaders Face Around The World. Center For Creative Leadership, σελ. 3, 14. Διαθέσιμο [εδώ](#). [Ανακτήθηκε 29 Μαρ. 2019].

³⁹ Xu, B. (2014). Media Censorship in China. Council on Foreign Relations, σελ. 3. Διαθέσιμο [εδώ](#). [Ανακτήθηκε 29 Μαρ. 2019].

Τα αναγκαία, επομένως, αλλά όχι επαρκή, χαρακτηριστικά ενός ηγέτη συνοψίζονται ως εξής: ισχυρή προσωπικότητα με όραμα, αποφασιστικότητα, ρητορική δεινότητα, πολιτικό θάρρος για ανάληψη πρωτοβουλιών και, κυρίως, ικανότητα τόσο να εκμεταλλεύεται τις καταστάσεις προς όφελός του, όσο και να εμπνέει αφοσίωση. Όπως είπε ο Andre Maurois: «Το πιο σημαντικό προσόν ενός ηγέτη είναι να τον αναγνωρίζουν ως ηγέτη». Έτσι, είναι σκόπιμο να επισημάνουμε πως η ειδοποιός διαφορά ανάμεσα στον απλό άνθρωπο και τον ηγέτη είναι η δύναμη του τελευταίου, που πηγάζει από το λαό. Οι διαφορετικές και ιδιαίτερες προσωπικότητες και πολιτικές των παραπάνω πέντε σύγχρονων ηγετών, αλλά και άλλων ομολόγων τους, όπως του Emmanuel Macron, του Justin Trudeau, και της Theresa May, αποδεικνύουν ότι δεν μπορεί να γίνει λόγος για ένα συγκεκριμένο τύπο ιδανικού ηγέτη. Παρόλα αυτά, γίνονται φανερά ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, απαραίτητα για την ανάδειξή τους. Πρέπει, τέλος, να τονισθεί ότι, πέραν των εκ γενετής ή επίκτητων στοιχείων της προσωπικότητάς του, καίριο ρόλο διαδραματίζουν η δύναμη της χώρας που αναλαμβάνει, αλλά και οι συγκυρίες της δεδομένης στιγμής.